

SÍDELNÍ GEOGRAFIE 7

Ondřej Mullíček

aktuální SÍDELNÍ PROCESY V ČR

suburbanizace

- rezidenční / komerční
- různé formy
- různé dopady

metropolizace

- etablování metropolitní areálů
- proměny datů urban systems

polarizace

- jádra versus periferie
- metropolitní versus nemetropolitní

SUBURBANIZACE

Proces suburbanizace znamená přechod obyvatel jejich aktivit a některých funkcí z jádrového města do zázemí. Jedná se o typický proces rozšiřování území města, který můžeme zahrnout jak u většiny měst vysocejších zemí, tak v historickém vývoji našich měst. Termín suburbanizace je odvozen z anglického slova suburb, tedy předměstí. Konec zprávy jako složenina z latinského základu urbs znamenající město a předpony sub, která označuje umístění vedle, za nebo pod městem.

suburbanizace

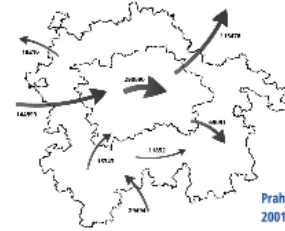
ANALYTICKÁ DEFINICE?

zázemí roste, jádro klesá?

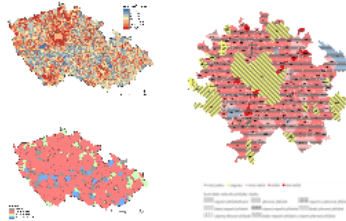
- musí být rta zázemí spojen migrační z jádra?
- nebo jádro rta ponekdy mě zázemí?
- musí být rta v zázemí fyzicky oddělen od jádra?
- kdý je to suburbanizace a kdy urbanizace?
- jak vymezit jádro a zázemí?

rezidenční SUBURBANIZACE

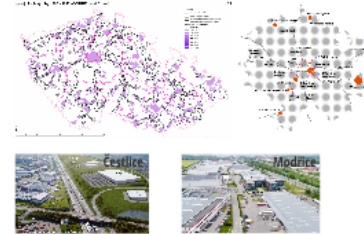

Praha a zázemí 2001 - 2010

rezidenční SUBURBANIZACE

komerční SUBURBANIZACE

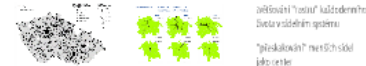
POLARIZACE

prohlubování rozdílů / heterogenity v rámci sídelního systému

venkov X město jádra X periferie růstový X regresní

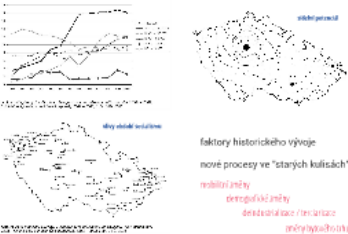
poslední měřítka polár velikých center

Stupeň	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1000000	1000000	1000000	1000000	1000000	1000000	1000000	1000000	1000000	1000000	1000000
100000	100000	100000	100000	100000	100000	100000	100000	100000	100000	100000
10000	10000	10000	10000	10000	10000	10000	10000	10000	10000	10000
1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000
100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10
1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1

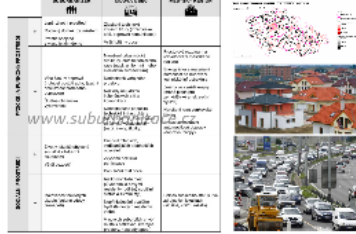
větší sídla "tvoří" každodenní život v sídelním systému "přesahovník" menší sídla jako centra

VÝCHOZÍ SITUACE

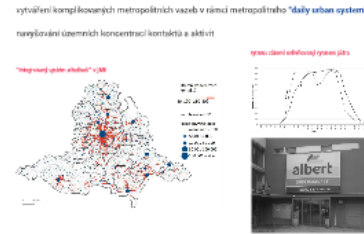

faktory historického vývoje nové procesy ve "starých kulisách" mobilizační trendy demografické změny dezindustrializace / terciarizace měřítka / struktura

rezidenční SUBURBANIZACE

METROPOLIZACE

děkuji za pozornost

SÍDELNÍ GEOGRAFIE 7

Ondřej Mulíček

aktuální SÍDELNÍ PROCESY V ČR

suburbanizace

rezidenční | komerční

různé formy

různé dopady

metropolizace

etablování metropolitní areálů

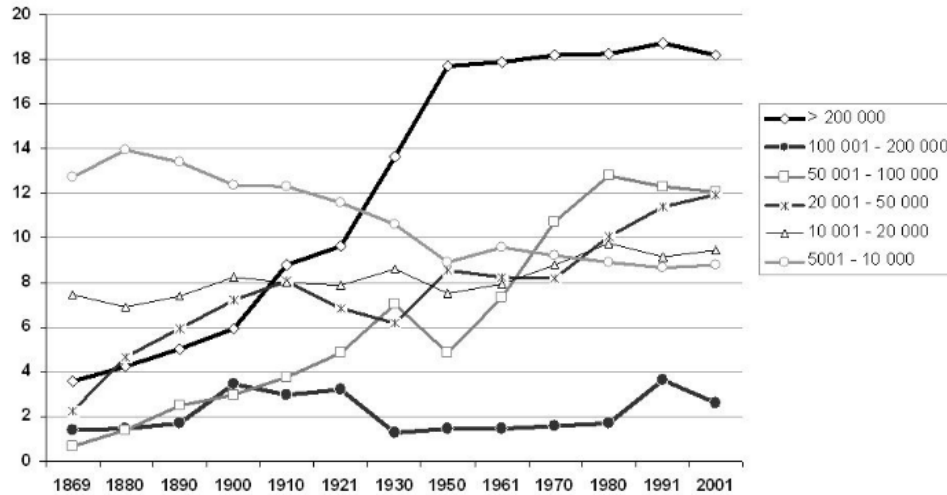
proměny daily urban systems

polarizace

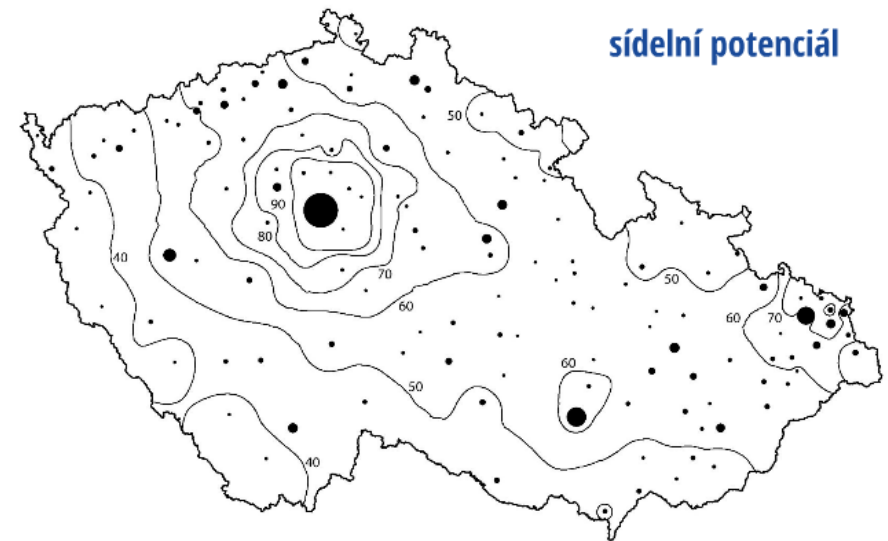
jádra versus periferie

metropolitní versus nemetropolitní

VÝCHOZÍ SITUACE

Obr. X: Podíl vybraných velikostních kategorií obcí na celkovém počtu obyvatel (1869 – 2001)
Zdroj: Historický lexikon obcí České republiky 1869 – 2005, I. díl, ČSÚ, 2006

vlivy období socialismu

Obr. X: Obce nad 3000 obyvatel s více než 50 % přírůstkem obyvatel mezi roky 1950 a 1970
Zdroj: Historický lexikon obcí České republiky 1869 – 2005, I. díl, ČSÚ, 2006

faktory historického vývoje

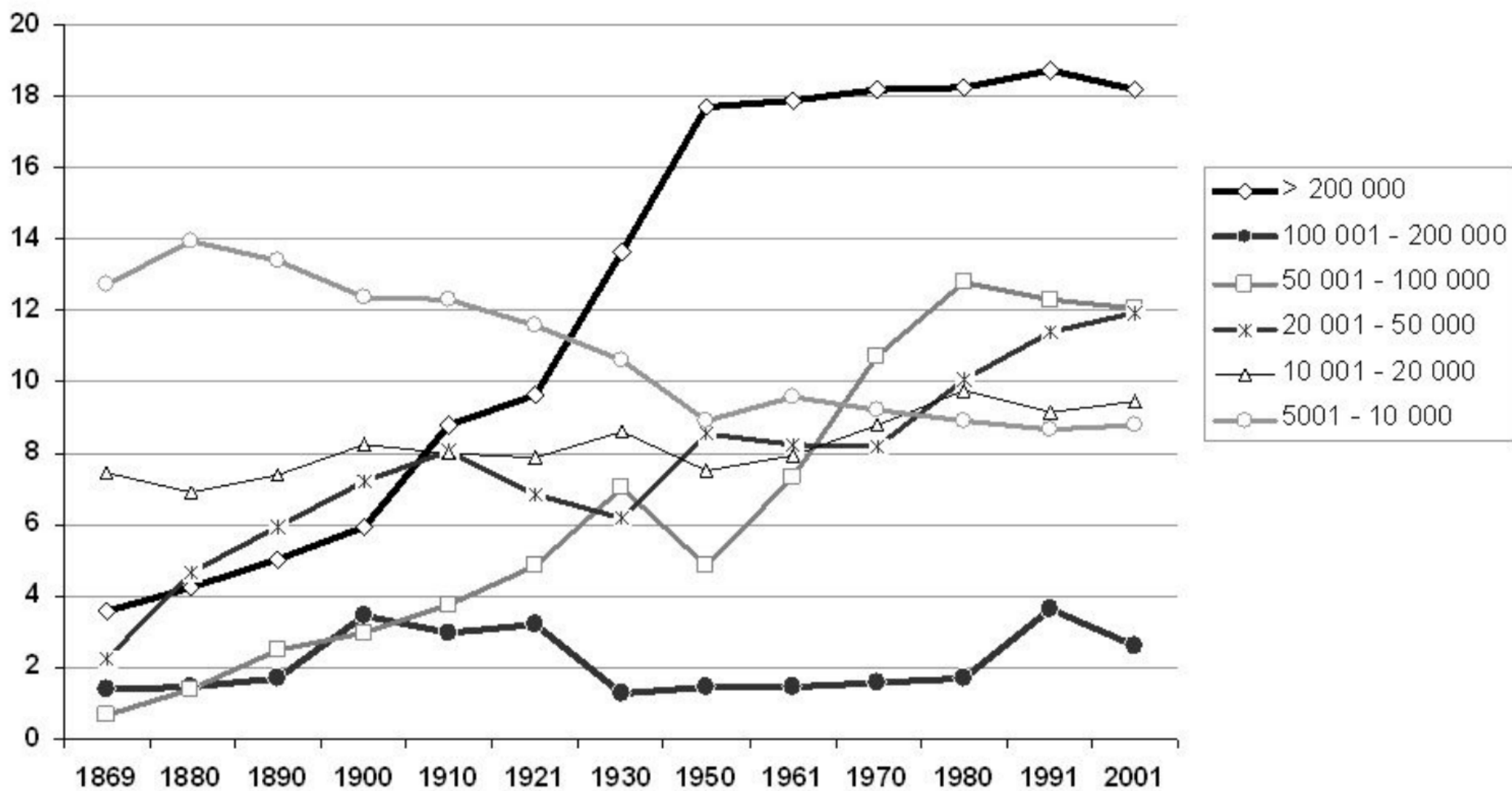
nové procesy ve "starých kulisách"?

mobilitní změny

demografické změny

deindustrializace / terciarizace

změny bytového trhu

Obr. X: Podíl vybraných velikostních kategorií obcí na celkovém počtu obyvatel (1869 – 2001)

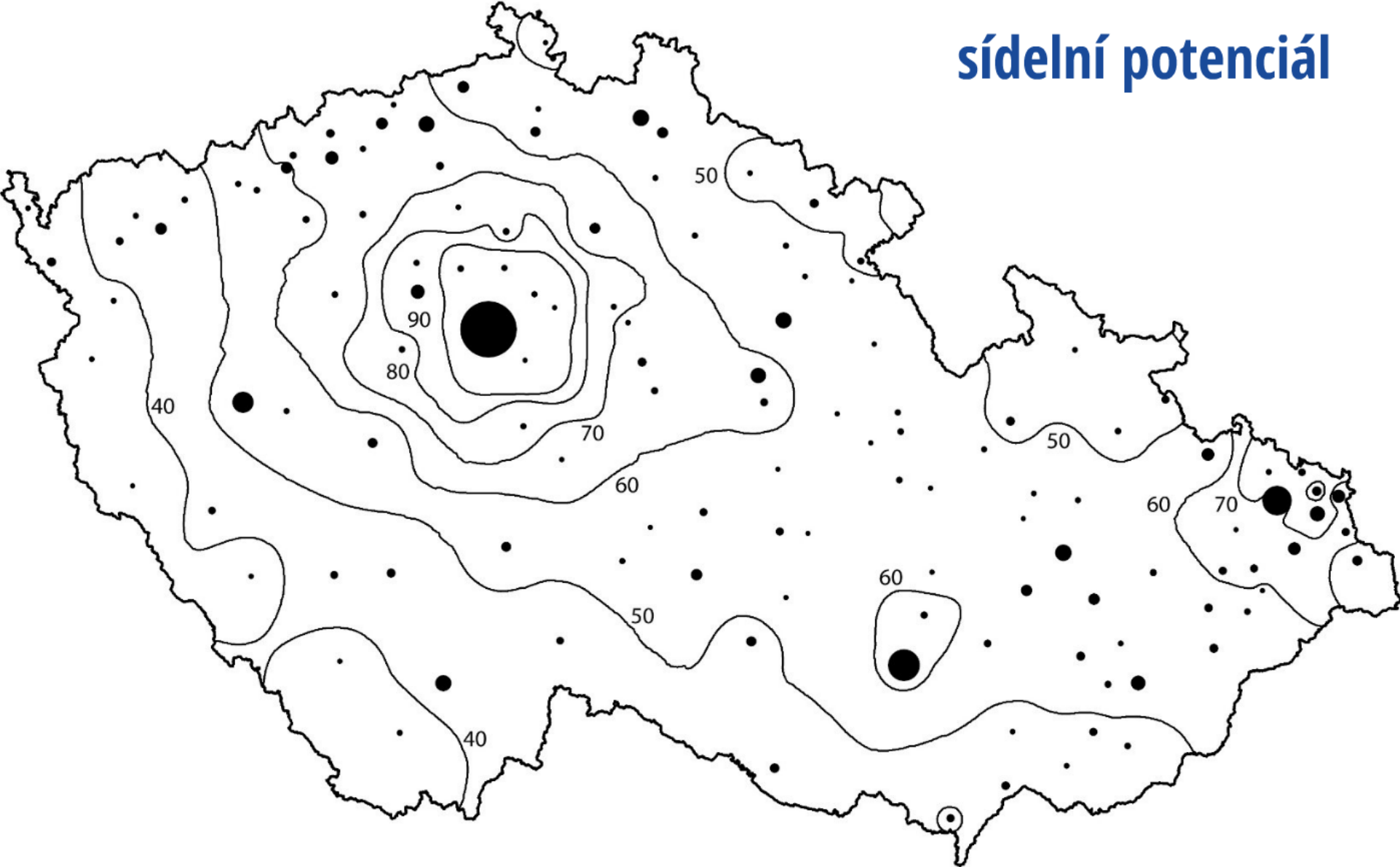
Zdroj: Historický lexikon obcí České republiky 1869 – 2005, I. díl, ČSÚ, 2006

vlivy období socialismu

Obr. X: Obce nad 3000 obyvatel s více než 50 % přírůstkem obyvatel mezi roky 1950 a 1970
Zdroj: Historický lexikon obcí České republiky 1869 – 2005, I. díl, ČSÚ, 2006

sídelní potenciál

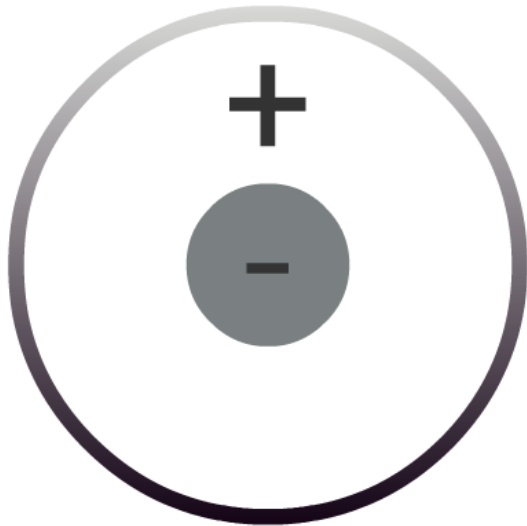

SUBURBANIZACE

Proces suburbanizace znamená přesun obyvatel, jejich aktivit a některých funkcí z jádrového města do zázemí. Jedná se o typický proces rozšiřování území města, který můžeme zaznamenat jak u většiny měst vyspělých zemí, tak v historickém vývoji našich měst. Termín suburbanizace je odvozen z anglického slova suburb, tedy předměstí, které vzniklo jako složenina z latinského základu urbs znamenající město a předpony sub, která označuje umístění vedle, za nebo pod městem.

suburbanizace.cz

ANALYTICKÁ DEFINICE?

zázemí roste, jádro klesá?

musí být růst zázemí syncen migrací z jádra?

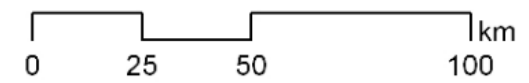
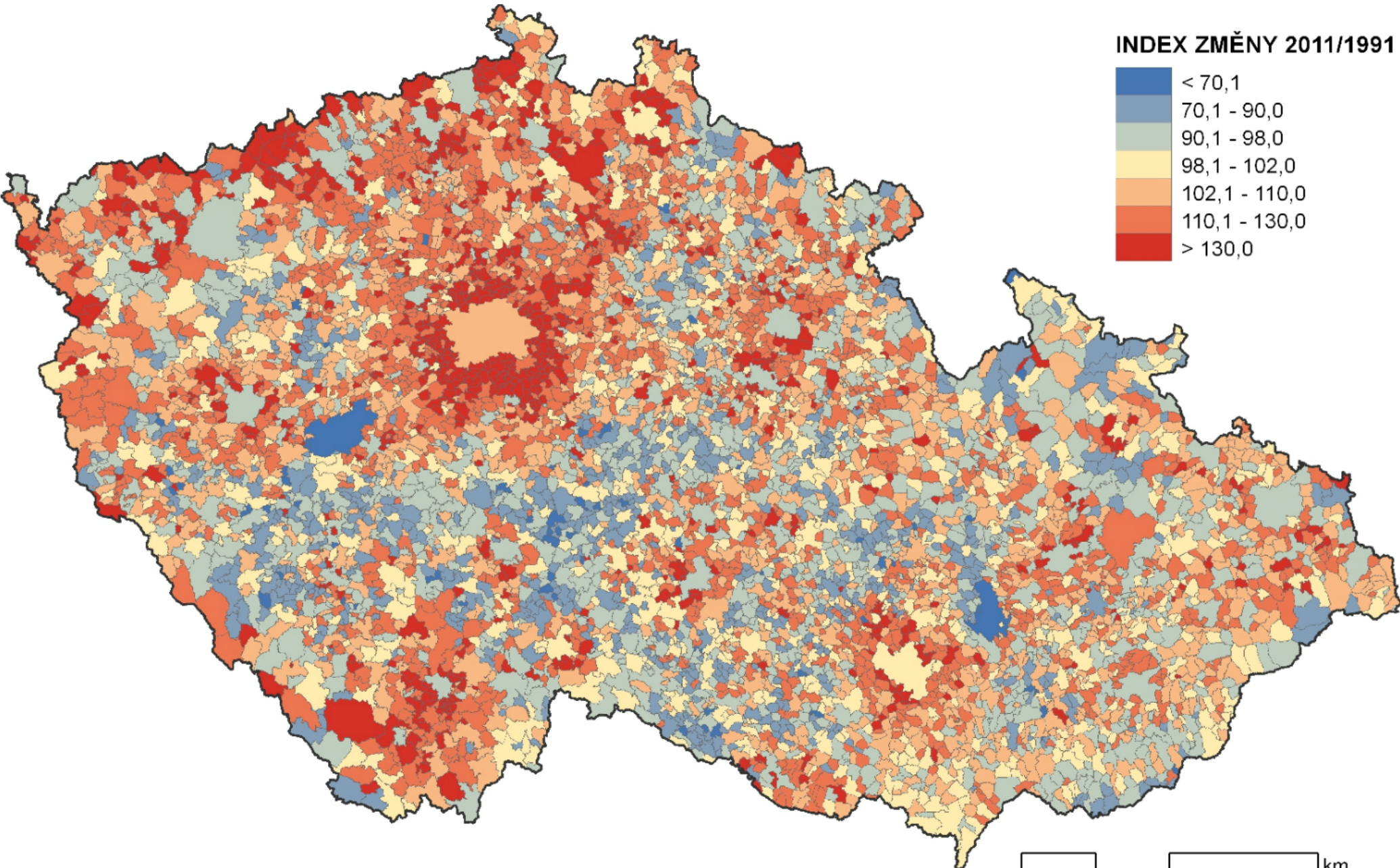
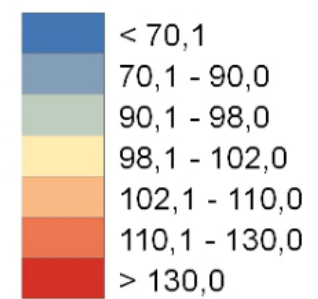
může jádro růst pomaleji než zázemí?

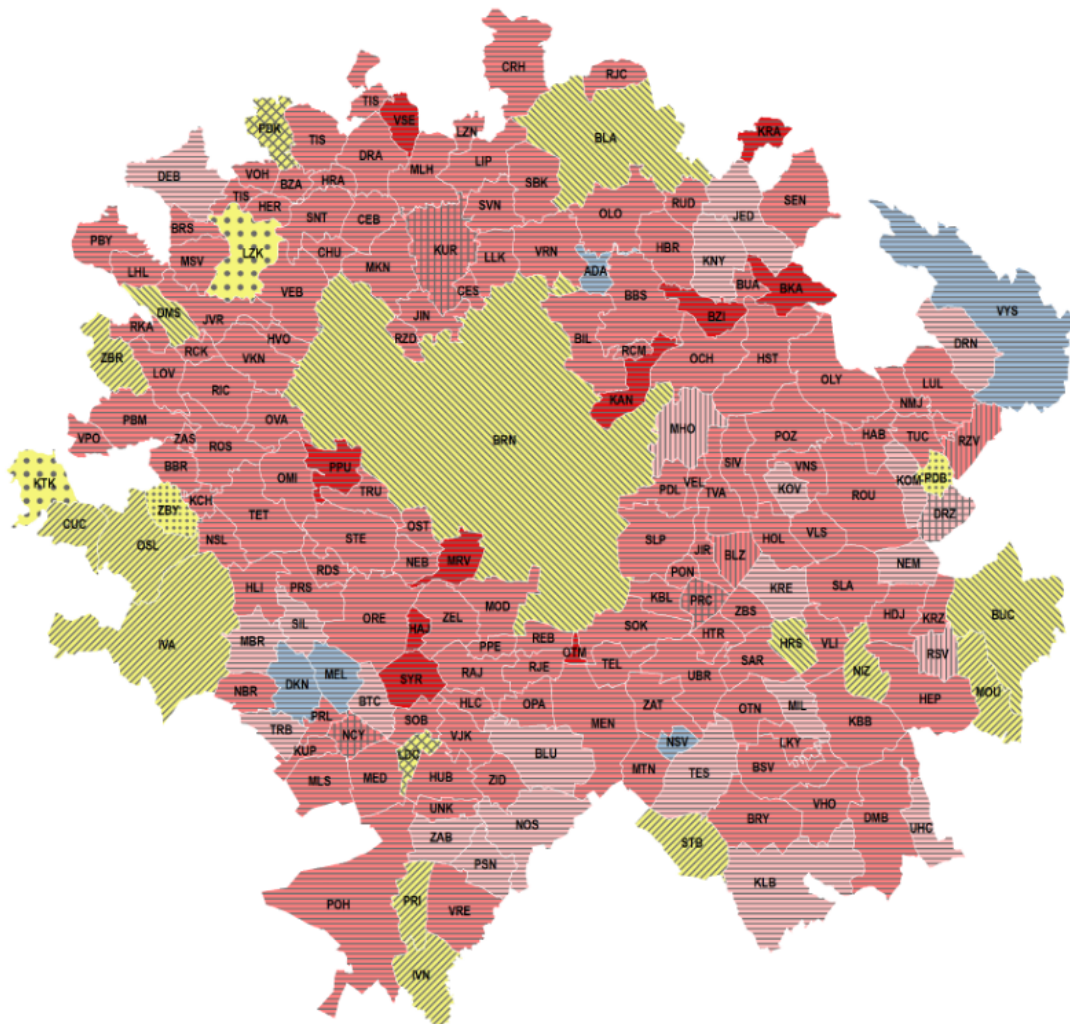
musí být růst v zázemí fyzicky oddělen od jádra?

kdy je to suburbanizace a kdy urbanizace?

jak vymezit jádro a zázemí?

INDEX ZMĚNY 2011/1991

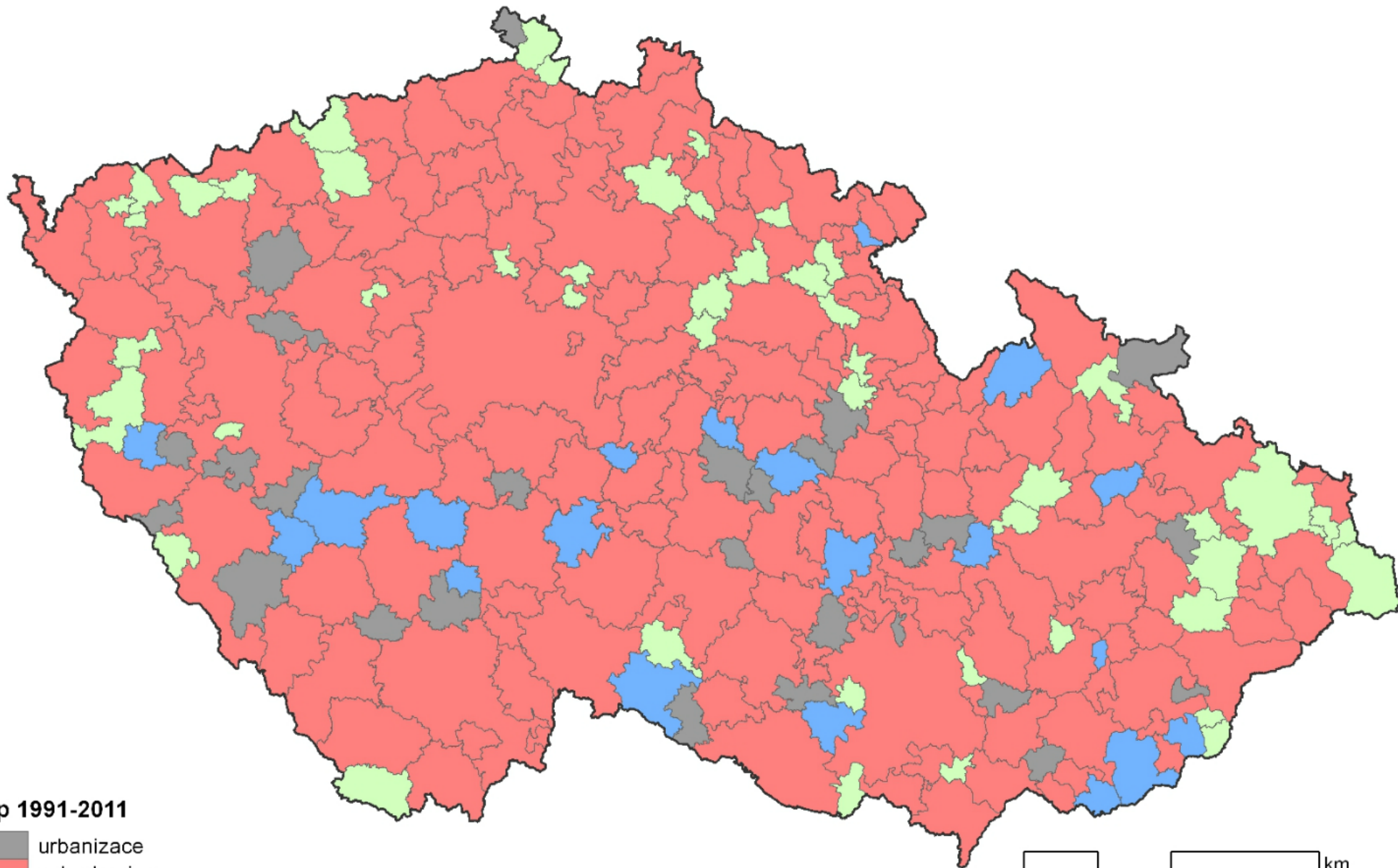

■ mírný pokles
 ■ stagnace
 ■ mírný nárůst
 ■ nárůst
 ■ silný nárůst

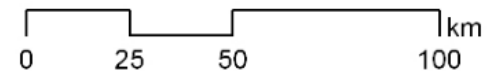
hlavní faktor celkového přírůstku / úbytku:

migrační přírůstek/úbytek	přirozený přírůstek	migrační a přirozený přírůstek
kladný migrační přírůstek	záporný migrační přírůstek	kladný přirozený přírůstek
záporný přirozený přírůstek	kladný migrační přírůstek a záporný přirozený přírůstek	

typ 1991-2011

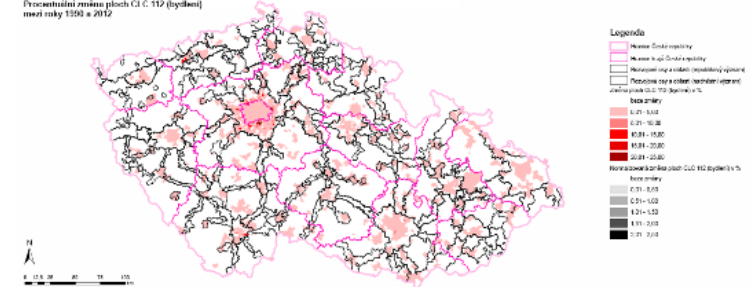
- urbanizace
- suburbanizace
- desurbanizace
- pokles všechny zóny

rezidenční SUBURBANIZACE

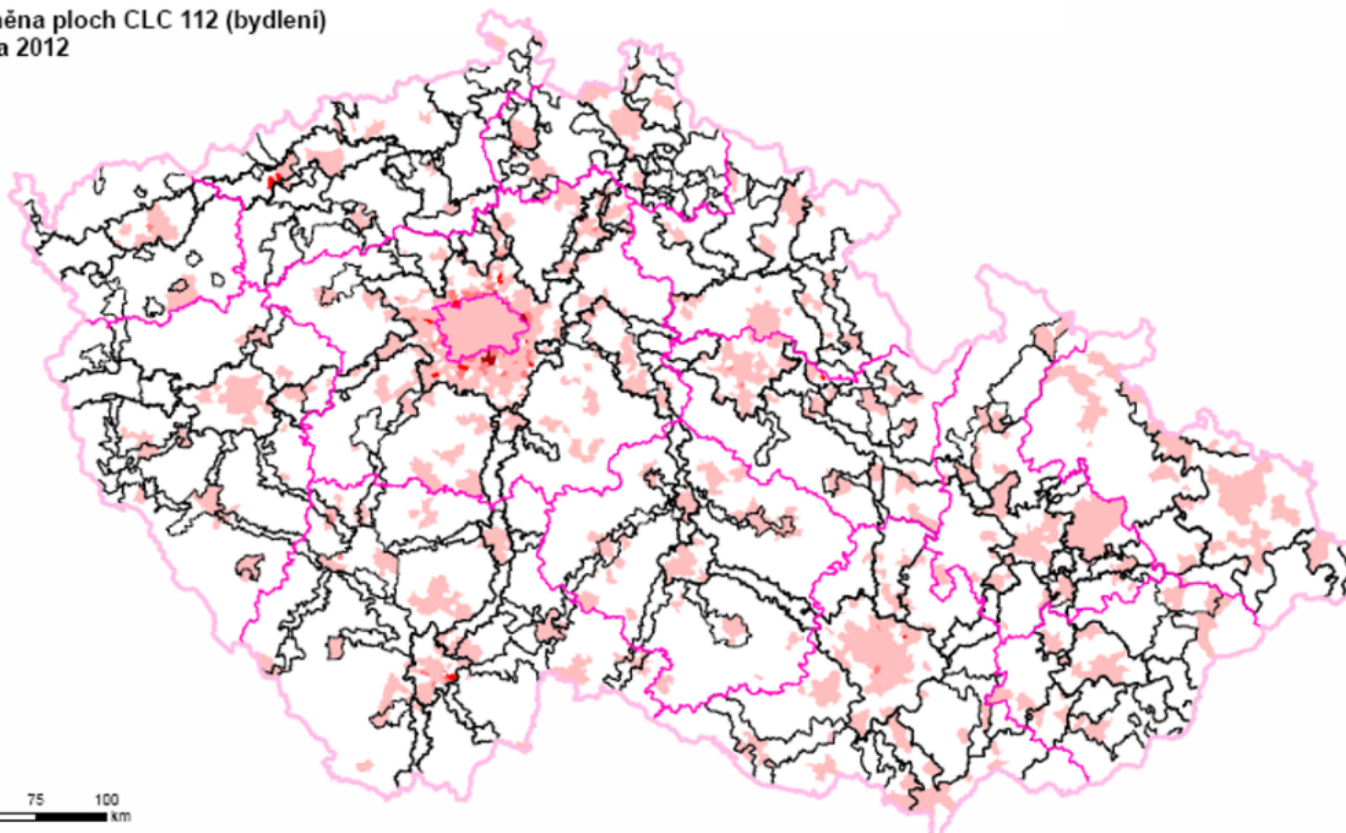
	SUBURBANIZÉR	CÍLOVÁ OBEC	MĚSTSKÝ REGION
FYZICKÉ (A FUNKČNÍ) PROSTŘEDÍ	+	Lepší životní prostředí Rodinný domek za městem Prestiž spojená s vlastnictvím domu	Zlepšení technické infrastruktury (inženýrské sítě, dopravní komunikace) Vyšší příjmy obce
	-	Více času v dopravě (nutnost použití auta, špatná obslužnost hromadnou dopravou) Špatná občanská vybavenost	Narušení urbanistické struktury, architektonického rázu (např. uniformní nebo eklektická architektura) Nedostatek veřejného prostoru Náklady na údržbu inženýrských sítí a komunikací Nedostatečná kapacita technické infrastruktury (např. čistírna, rozvodna) a občanské vybavenosti (např. školy, školky)
SOCIÁLNÍ PROSTŘEDÍ	+	Život v lokalitě obývané sociálně silnějšími skupinami Větší bezpečí	Příchod mladších, vzdělanějších a bohatších obyvatel Zvýšená politická participace Populační růst obce
	-	Izolovanost některých skupin (zelené vdovy, teenageři)	Riziko konfliktů mezi původními a novými rezidenty (odlišný sociální status a životní styl) Nepřihlašování trvalého bydliště nových rezidentů v obci V nových suburbích chybí místa k setkávání (veřejné prostory, hospody apod.)

Vývoj ploch bydlení mezi roky 1990 - 2012 (CORINE Land Cover)
Procentuální změna ploch C1 C. 112 (bydlení) mezi roky 1990 a 2012

Vývoj ploch bydlení mezi roky 1990 - 2012 (CORINE Land Cover)

Procentuální změna ploch CLC 112 (bydlení)
mezi roky 1990 a 2012

Legenda

- Hranice České republiky
- Hranice krajů České republiky
- Rozvojové osy a oblasti (republikový význam)
- Rozvojové osy a oblasti (nadmístní význam)

Změna ploch CLC 112 (bydlení) v %

beze změny

- 0,01 - 5,00
- 5,01 - 10,00
- 10,01 - 15,00
- 15,01 - 20,00
- 20,01 - 25,00

Normalizovaná změna ploch CLC 112 (bydlení) v %

beze změny

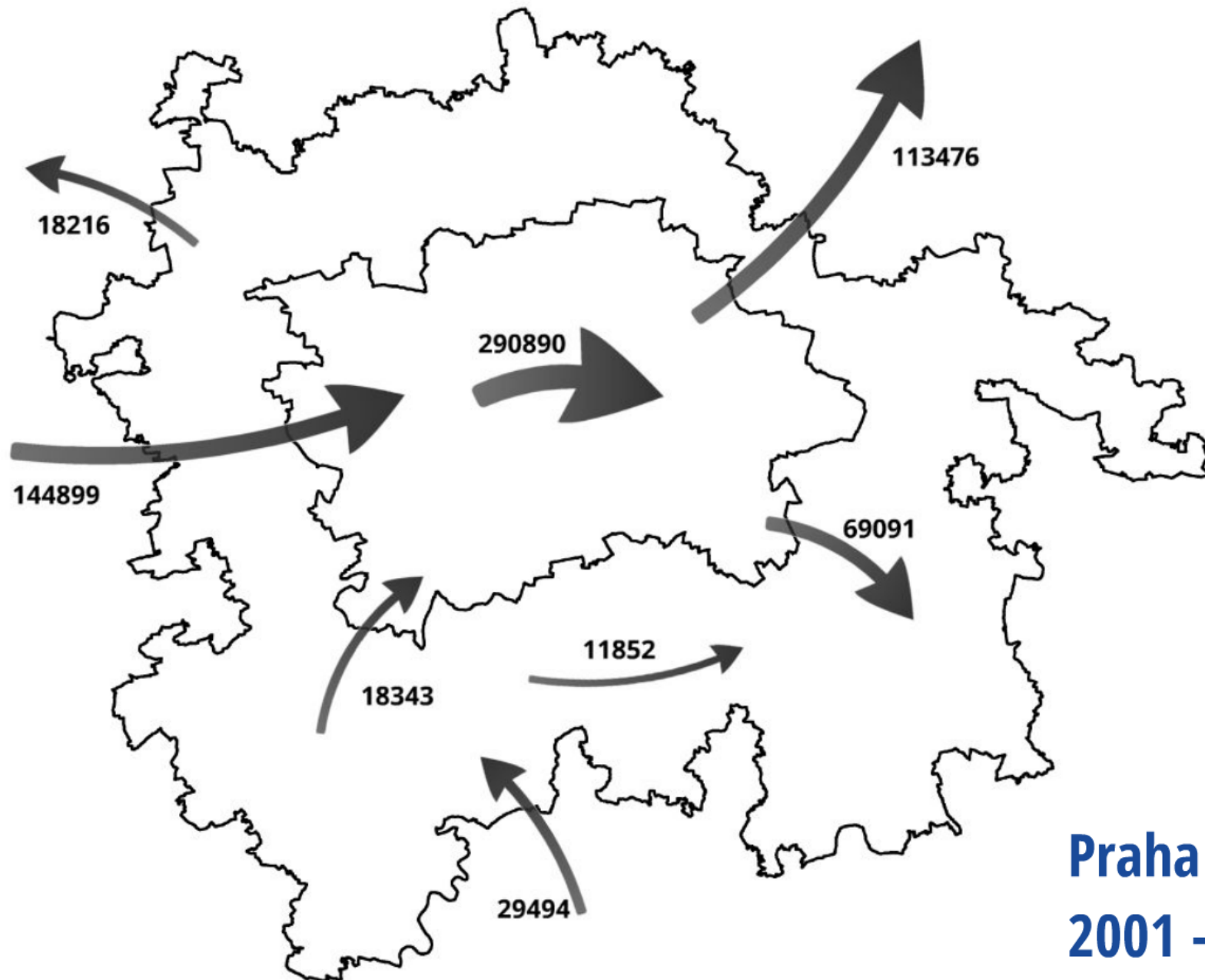
- 0,01 - 0,50
- 0,51 - 1,00
- 1,01 - 1,50
- 1,51 - 2,00
- 2,01 - 2,50

0 12,5 25 50 75 100 km

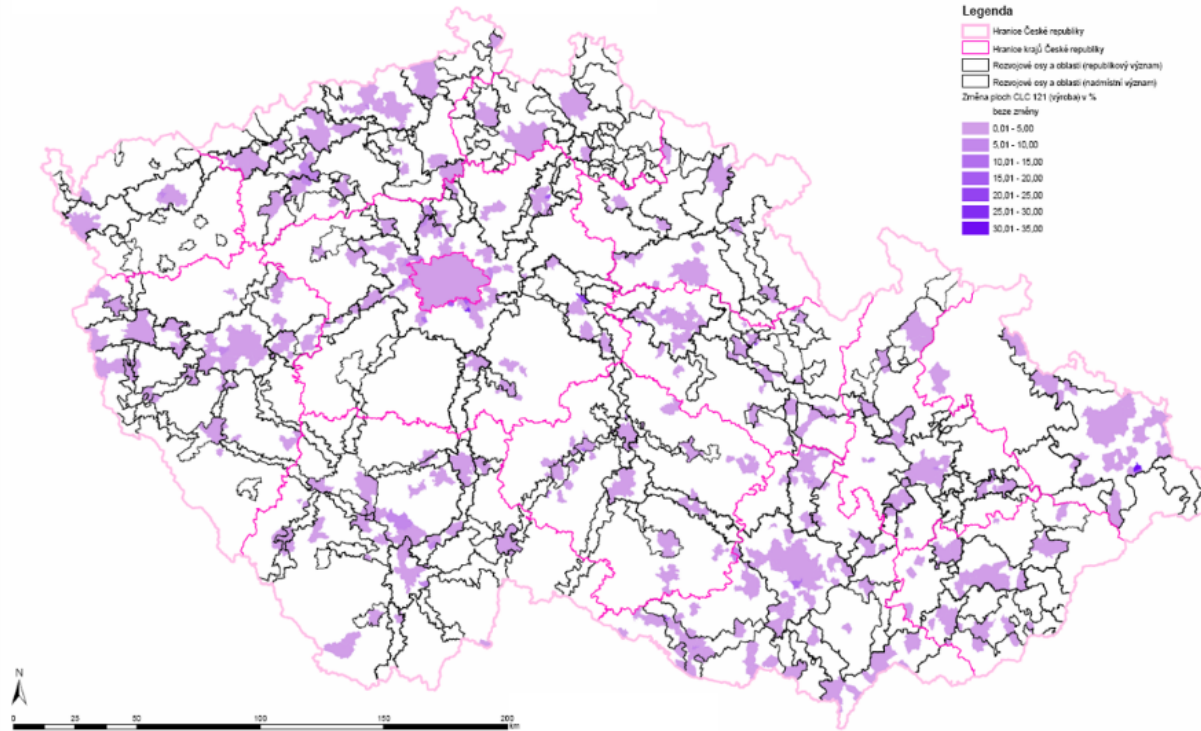
rezidenční SUBURBANIZACE

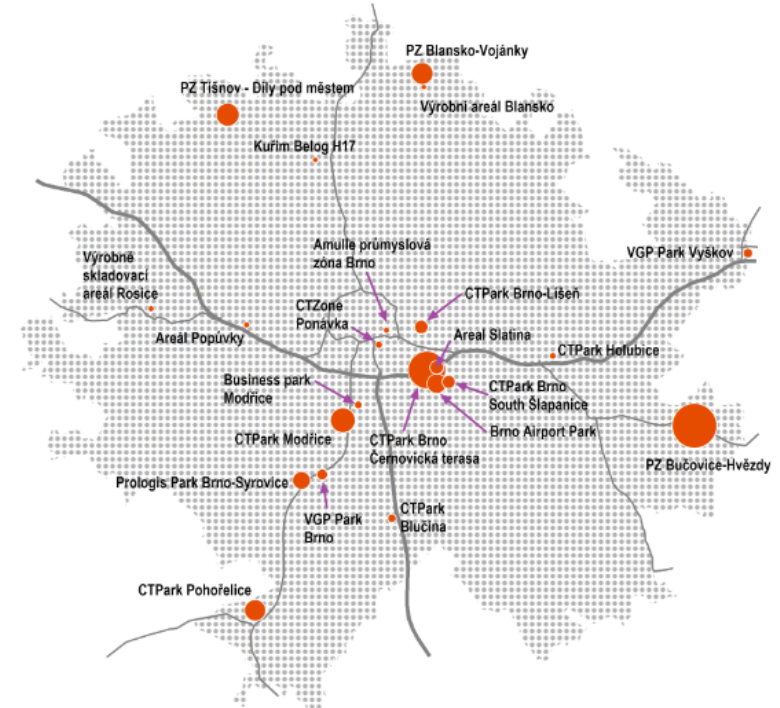
**Praha a zázemí
2001 - 2010**

komerční SUBURBANIZACE

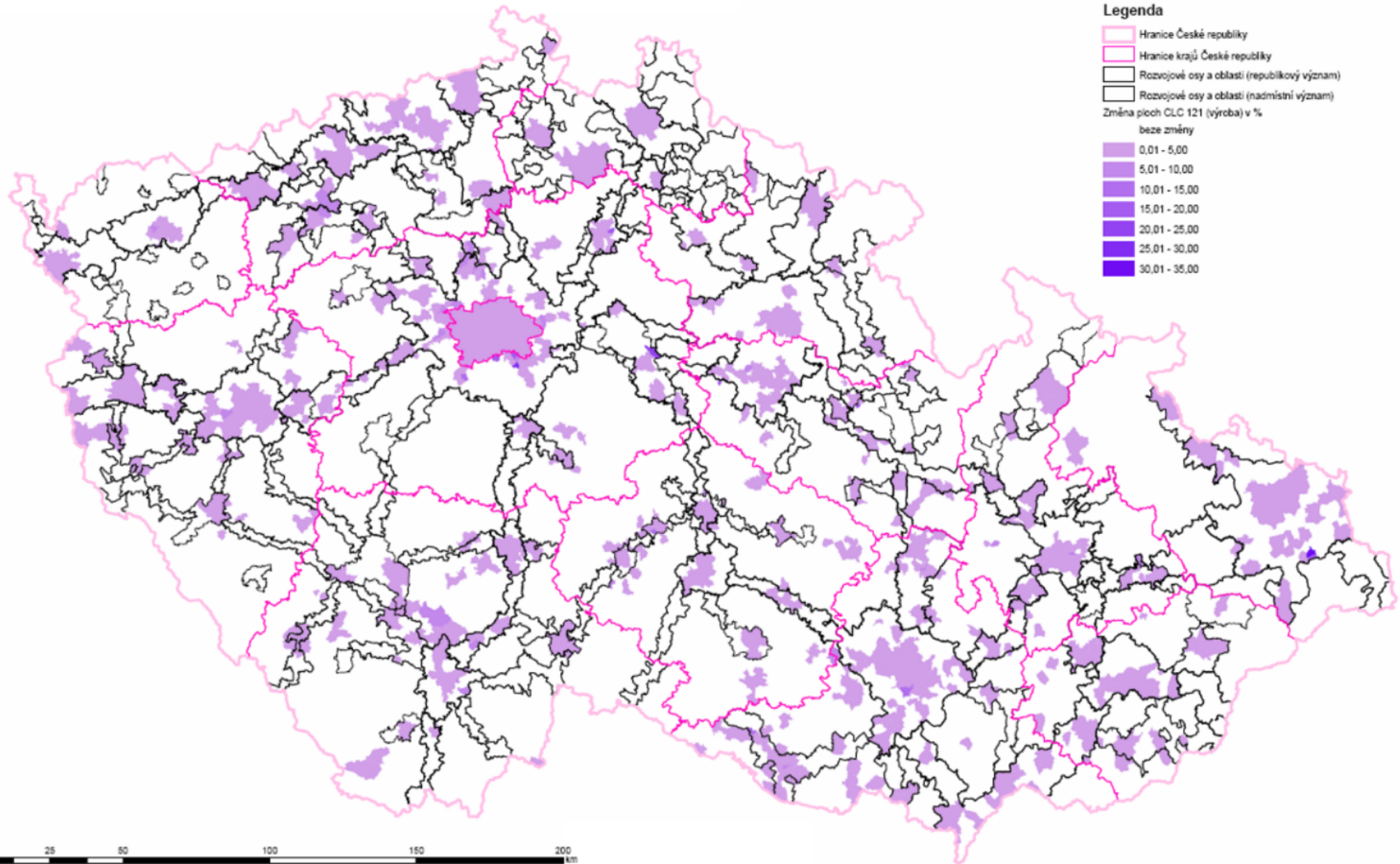
Vývoj ploch výroby 1990 - 2012 (CORINE Land Cover)

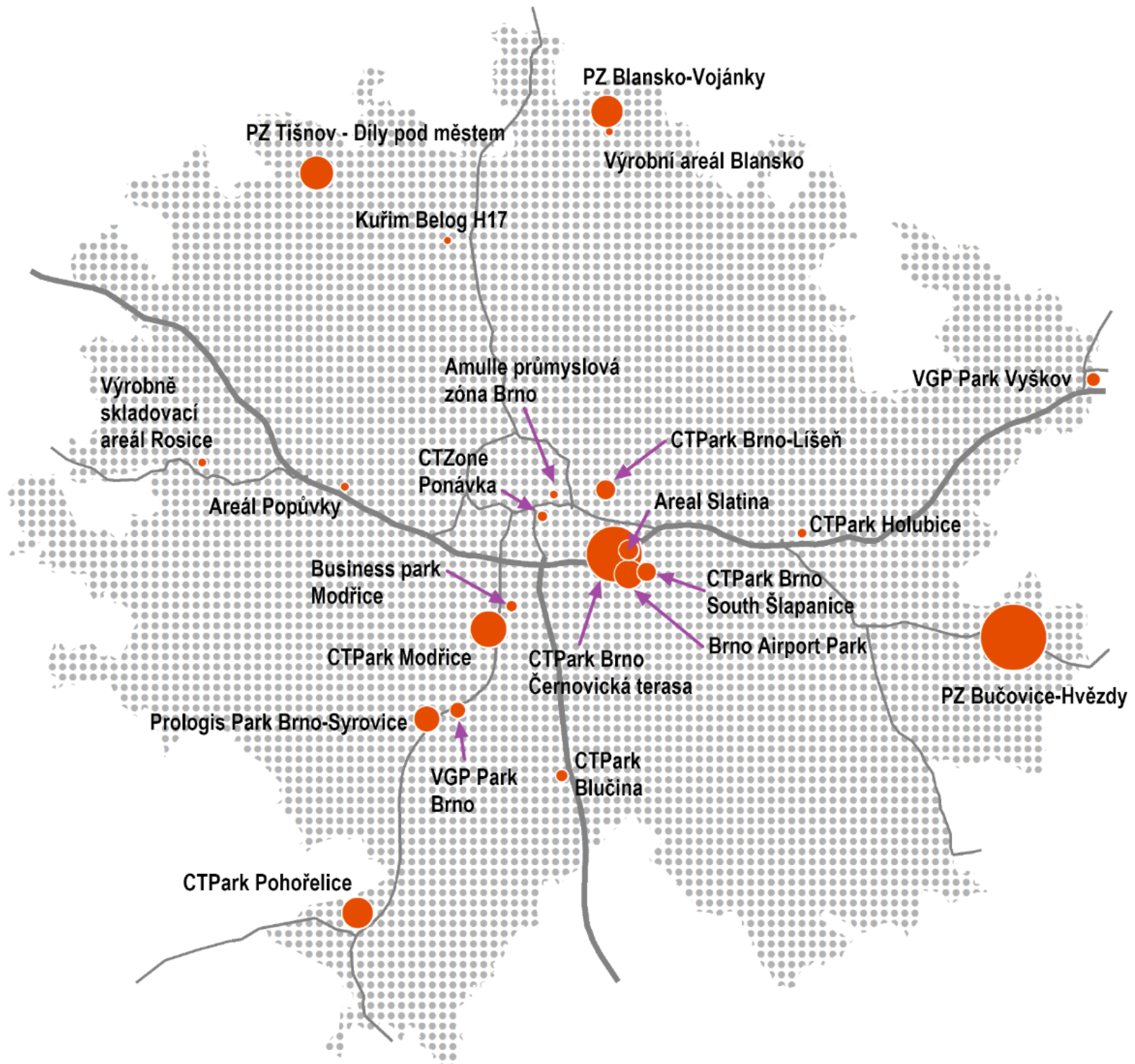

09

Vývoj ploch výroby 1990 - 2012 (CORINE Land Cover)

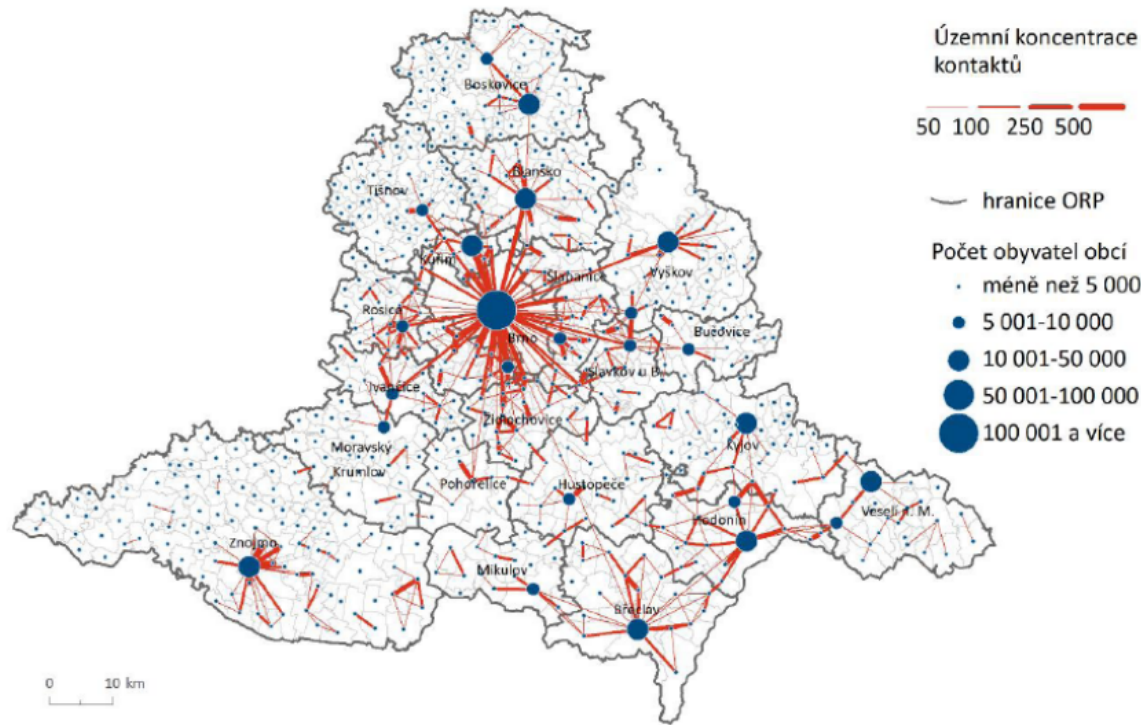

METROPOLIZACE

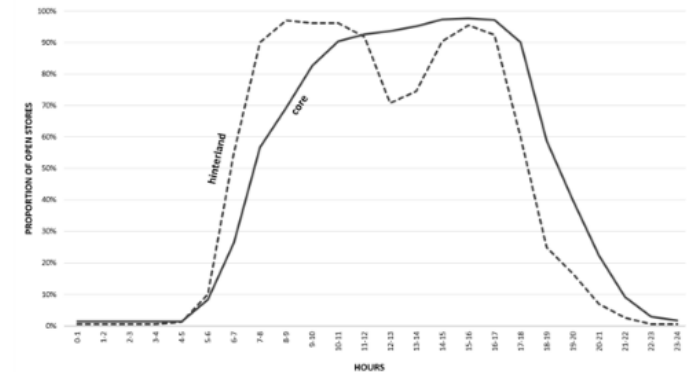
vytváření komplikovaných metropolitních vazeb v rámci metropolitního **"daily urban system"**

navyšování územních koncentrací kontaktů a aktivit

"integrováný systém středisek" v JMK

rytmus zázemí ovlivňovaný rytmem jádra

POLARIZACE

prohlubování rozdílů / heterogenity v rámci sídelního systému

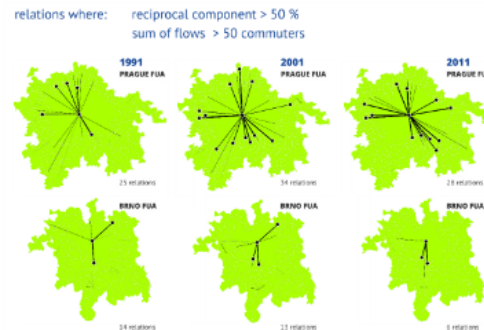
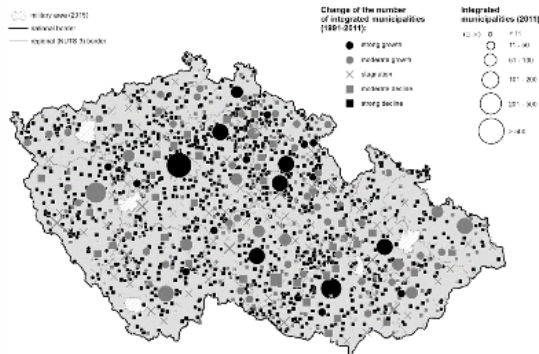
venkov X město

jádro X periferie

růstový X regresní

posilování menšího počtu velkých center

Size category of centres (number of jobs) ^d	Number of centres			Number of incoming significant flows (number of integrated municipalities)						Total number of commuters (within SF)			
	1991 ^b	2011 ^a	2011/1991	1991 ^b	2011 ^a	2011/1991		1991 ^b	2011 ^a	2011/1991 ^c			
						<i>abs.</i>	<i>per 1 centre</i>			<i>abs.</i>	<i>per 1 centre</i>		
100 000<	4	4	1.0 ↔	861	1615	1.9 ↑	1.9 ↑	187,656	312,810	1.8 ↑	1.8 ↑		
30 001-100 000	18	10	0.6 ↓	971	1033	1.1 ↑	1.9 ↑	166,444	143,583	0.9 ↓	1.7 ↑		
15 001-30 000	33	26	0.8 ↓	1304	1168	0.9 ↓	1.1 ↑	171,981	131,273	0.8 ↓	1.0 ↔		
7501-15 000	55	49	0.9 ↓	1470	1579	1.1 ↑	1.2 ↑	147,315	137,064	1.0 ↔	1.1 ↑		
3001-7500	145	97	0.7 ↓	1839	1705	0.9 ↓	1.4 ↑	149,458	102,426	0.7 ↓	1.1 ↑		
3000>	1250	671	0.5 ↓	2878	1868	0.6 ↓	1.2 ↑	120,149	56,056	0.5 ↓	0.9 ↓		
All centres	1505	857	0.6 ↓	9323	8968	1.0 ↔	1.7 ↑	943,003	883,212	1.0 ↔	1.8 ↑		

zvětšování "rastru" každodenního života v sídelním systému

"přeskakování" menších sídel jako center

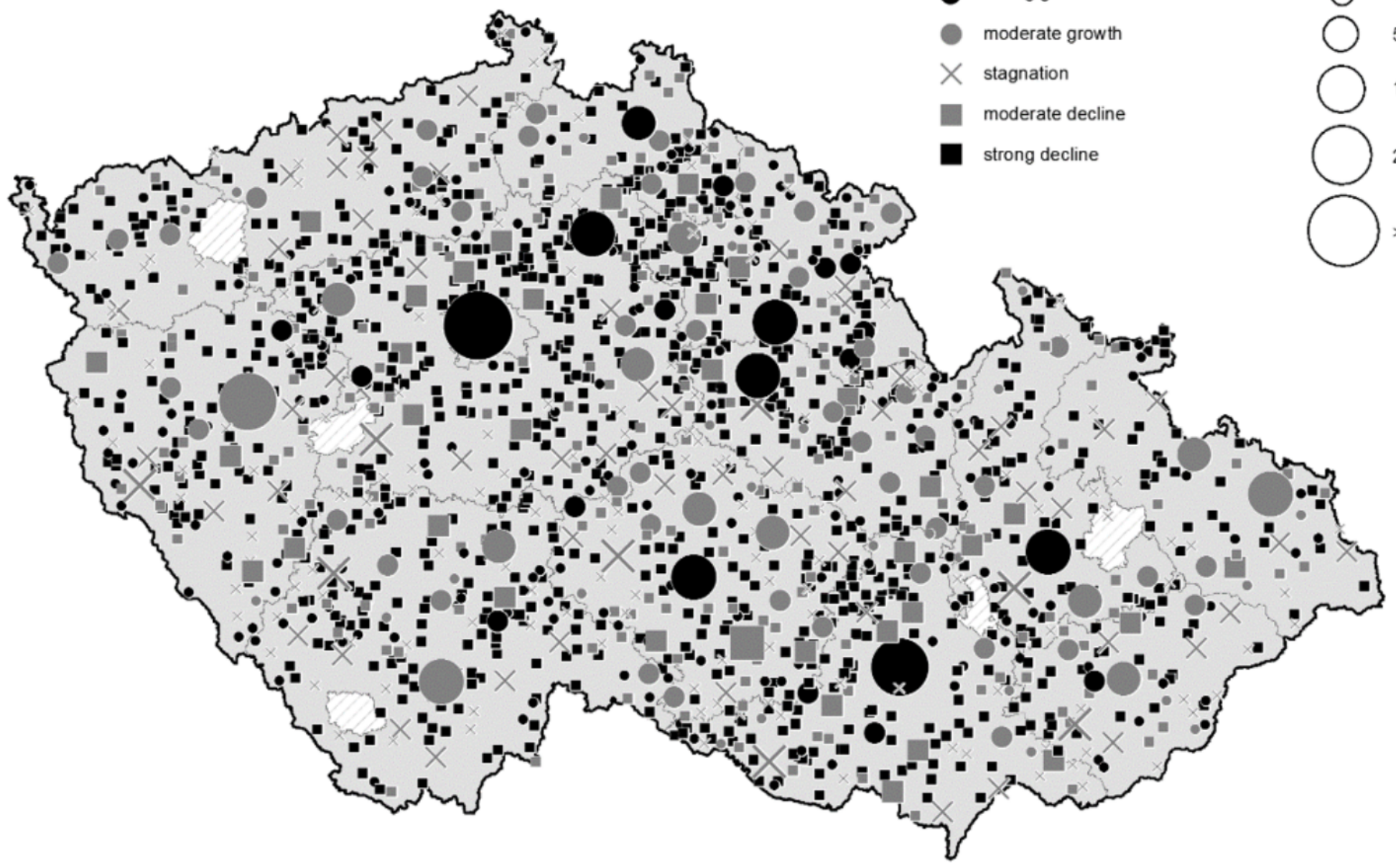
 military area (2015)
 national border
 regional (NUTS 3) border

**Change of the number
of integrated municipalities
(1991-2011):**

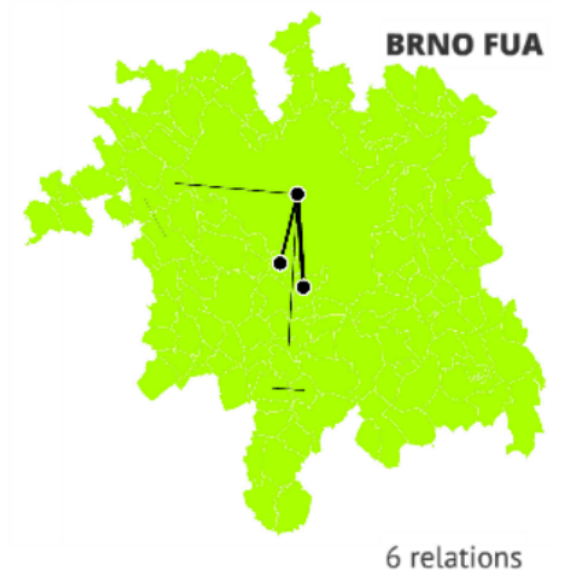
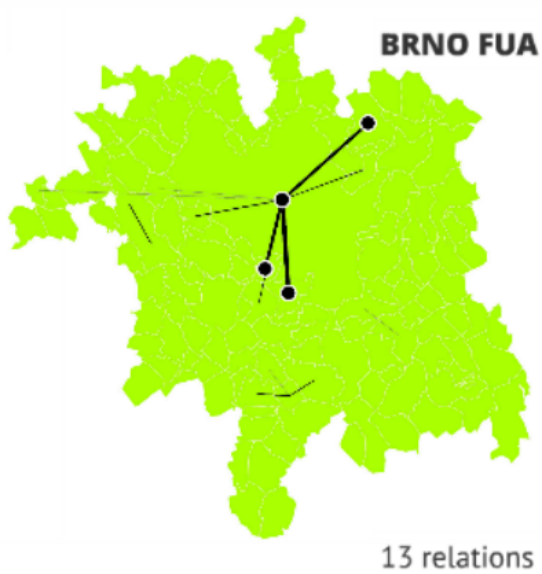
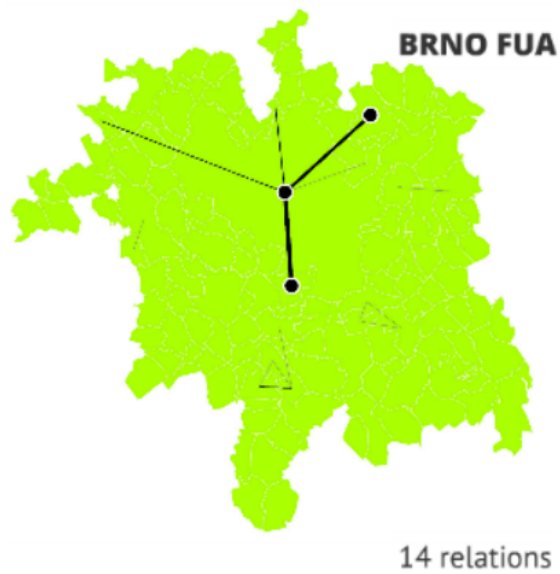
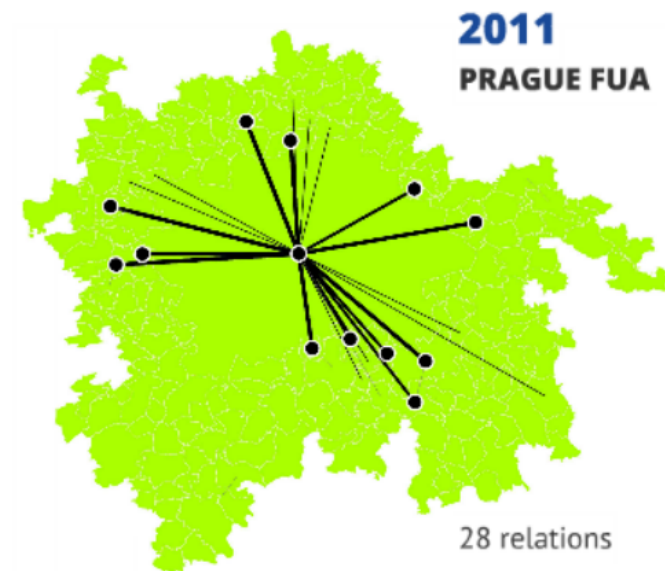
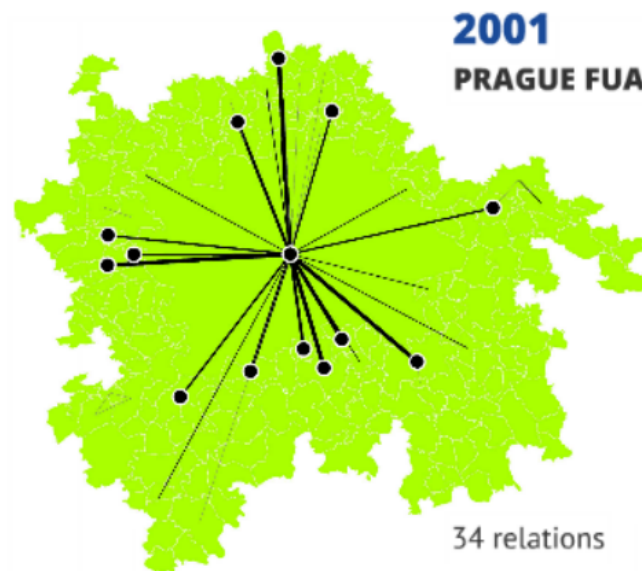
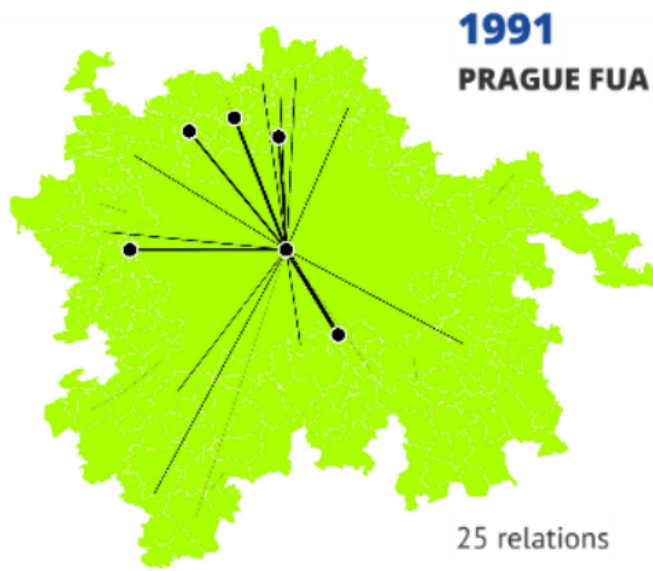
- strong growth
- moderate growth
- stagnation
- moderate decline
- strong decline

**Integrated
municipalities (2011):**

- (□ X) ○
- < 11
 - 11 - 50
 - 51 - 100
 - 101 - 200
 - 201 - 500
 - > 500

relations where: reciprocal component > 50 %
sum of flows > 50 commuters

POLARIZACE

prohlubování rozdílů / heterogenity v rámci sídelního systému

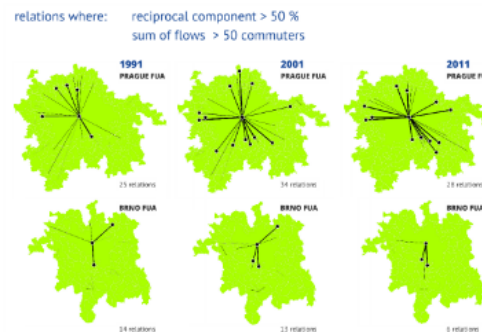
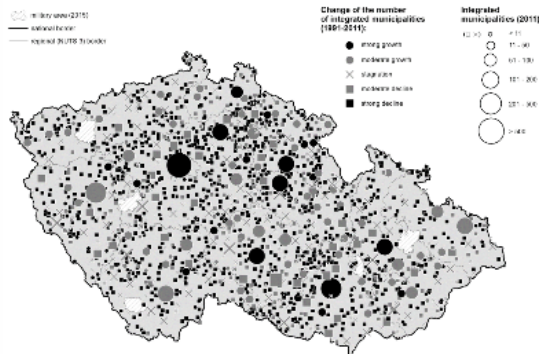
venkov X město

jádro X periferie

růstový X regresní

posilování menšího počtu velkých center

Size category of centres (number of jobs) ^d	Number of centres			Number of incoming significant flows (number of integrated municipalities)						Total number of commuters (within SF)			
	1991 ^b	2011 ^a	2011/1991 ^d	1991 ^b	2011 ^a	2011/1991		1991 ^b	2011 ^a	2011/1991 ^c			
						<i>abs.</i>	<i>per 1 centre</i>			<i>abs.</i>	<i>per 1 centre</i>		
100 000<	4	4	1.0 ↔	861	1615	1.9 ↑	1.9 ↑	187,656	312,810	1.8 ↑	1.8 ↑		
30 001-100 000	18	10	0.6 ↓	971	1033	1.1 ↑	1.9 ↑	166,444	143,583	0.9 ↓	1.7 ↑		
15 001-30 000	33	26	0.8 ↓	1304	1168	0.9 ↓	1.1 ↑	171,981	131,273	0.8 ↓	1.0 ↔		
7501-15 000	55	49	0.9 ↓	1470	1579	1.1 ↑	1.2 ↑	147,315	137,064	1.0 ↔	1.1 ↑		
3001-7500	145	97	0.7 ↓	1839	1705	0.9 ↓	1.4 ↑	149,458	102,426	0.7 ↓	1.1 ↑		
3000>	1250	671	0.5 ↓	2878	1868	0.6 ↓	1.2 ↑	120,149	56,056	0.5 ↓	0.9 ↓		
All centres	1505	857	0.6 ↓	9323	8968	1.0 ↔	1.7 ↑	943,003	883,212	1.0 ↔	1.8 ↑		

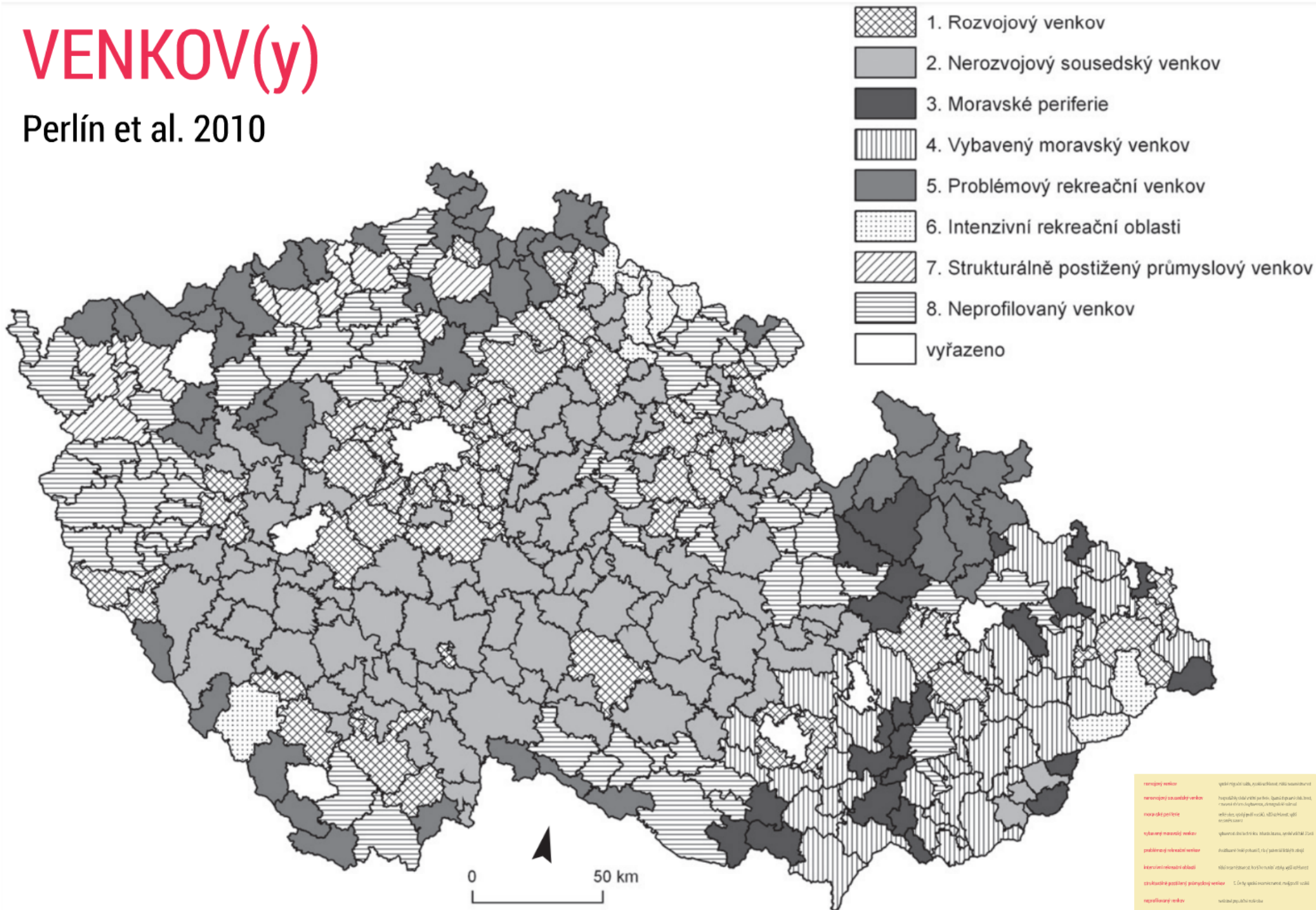

zvětšování "rastru" každodenního života v sídelním systému

"přeskakování" menších sídel jako center

VENKOV(y)

Perlín et al. 2010

soustředění "růstu" a "rozvoje" do shluků či os - velice často navázány na silná metropolitní jádra

rozvojový venkov

vysoké migrační saldo, vysoká vzdělanost, nízká nezaměstnanost

nerozvojový sousedský venkov

hospodářsky slabé vnitřní periferie, špatná dopravní obslužnost, omezená občanská vybavenost, demografické stárnutí

moravské periferie

velké obce, vysoký podíl rodáků, nižší vzdělanost, vyšší nezaměstnanost

vybavený moravský venkov

vybavenost obcí technickou infrastrukturou, vysoké voličské účasti

problémový rekreační venkov

dosídlované české pohraničí, nízký potenciál lidských zdrojů

intenzivní rekreační oblasti

nízká nezaměstnanost, horší komunitní vztahy, vyšší vzdělanost

strukturálně postižený průmyslový venkov

S. Čechy, vysoká nezaměstnanost, malý podíl rodáků

neprofilovaný venkov

nerůstové populačně malé obce

děkuji za pozornost

